

Norge var Israels mest trofaste venn

Arbeiderpartiets ledelse gjorde Norge til Israels «løpegutt» i FN i 1950-årene. Det hevder historikeren Hilde Henriksen Waage i en doktoravhandling.

PER A. CHRISTIANSEN
ROLF AAGAARD (foto)

Under parolen «La Israel leve» og med hundrevis av plakater som viste et ungt truet av en blodig øks, marsjerte norske arbeidere over hele landet i demonstrasjonstog den 1. mai 1956. Parolen var identisk med navnet på en kampanje som offisielt var organisert av Det norske arbeiderparti, men som den israelske ambassaden i virkeligheten sto bak.

Ambassaden hadde endog skaffet til veie plakaten, som symboliserte hvordan det unge Israel ble truet med utslettelse av sine arabiske naboer. Plakaten var laget av en jødisk kunstner i London, en venn av Israels chargé d'affaires i Oslo.

Kampanjen ble gjennomført til tross for store betenkeligheter fra utenriks-

minister Halvard Lange, som fryktet at den kunne «virke forstyrrende inn» på FNs arbeid for å minske spenningen i Midtøsten.

– Fra FNs synsvinkel tjente ikke propagandakampen fredens sak. Den bidro utelukkende til å holde temperaturen høy og undergrave FNs meglingsbestrebelse, skriver historikeren Hilde Henriksen Waage i en doktoravhandling. Avhandlingen blir denne uken utgitt i bokform av Universitetsforlaget under tittelen «Norge – Israels beste venn. Norsk Midt-Østen politikk 1949–1956».

«Uproblematisk»

Det er klart at den «nesten religiøse» støtten til Israel var «uproblematisk» for Arbeiderpartiets ledelse, med generalsekretær Haakon Lie og internasjonal sekretær Aake Anker Ording i spissen. – De ville det jo så gjerne, sier Hilde Henriksen Waage, som er forsker ved Institutt for fredsforskning (PRIO) i Oslo.

Samtidig finner hun det «betenkelig» at Israel kunne øve en ikke ubetydelig innflytelse over norsk politikk gjennom sine støttespillere i norsk arbeiderbevegelse, og

hun mener at norsk Midtøsten-politikk i 1950-årene ville blitt mer nyansert hvis det ikke hadde vært for dette presset.

I sin avhandling betegner hun Norges forhold til Israel som «et helt spesielt fenomen» og påpeker at norske myndigheter ikke hadde noen egeninteresser å ivareta med dette forholdet. – Det sterke Israel-engasjementet var tvert imot til direkte skade for norsk skipsfart, landets viktigste eksportnæring, skriver hun.

Ensidighet

Hverken norsk arbeiderbevegelse eller Haakon Lises nære forbindelser med Israel har selvsagt vært noen hemmelighet. Det Hilde Henriksen Waage har gjort, er å belegge det, for en stor del med bruk av gradert kildemateriale fra Utenriksdepartementets arkiv.

Hun har dertil avslørt graden av tilknytning og samarbeid. Under arbeidet med avhandlingen ble hun til stadighet overrasket over at forholdet mellom Arbeiderpartiet og Israel var så nært. Hun betegner det som unyansert og preget av en «ensidighet i forkynnelsen» som også kom til å gjennomsyre

VARMT VENNSKAP: Norske interesser ble satt til side hvis det kunne tjene Israel, hevder Hilde Henriksen Waage i sin doktoravhandling. Sympatien med Israel var meget utbredt. I 1949 styrtet et fly med jødiske barn i Hurum. Ulykken, den største i sitt slag til da, utløste enølge av medfølelse.

hele partiets Midtøsten-politikk.

På den ene side hersket det stor grad av enighet mellom israelsk og norsk arbeiderbevegelse. På den annen side var det blant ledere i Det norske arbeiderparti en betydelig «naivitet med

hensyn til å forstå at de ble brukt av Israel», sier hun.

Hurum-ulykken

Den 20. november 1949 styrtet et fly med 27 jødiske barn, en norsk sosialarbeider, to jødiske pleiere og en nederlandsk besetning på fire i Hurum under innflyvning til Fornebu.

Barna var underveis til en barnekoloni ved Holmestrand, en mellomstasjon på veien fra Nord-Afrika til Israel. Bare én gutt, Isaac Alal, overlevde.

Denne ulykken, den inntil da største i Norge, medvirket ifølge Hilde Henriksen Waage «mer enn noe annet» til å knytte de nære og sterke bånd mellom norsk og israelsk arbeiderbevegelse.

En innsamlingsaksjon ble satt i gang i Arbeiderbladets regi. Målet var å samle inn midler til å reise et landbrukskooperativ, Moshav Norge, i Israel. En intens agitasjon ble iverksatt for å

relse en stemningsbølge til fordel for prosjektet.

– Vi vil like å tenke på at vi sjøl har vært med på å reise et slikt lite blomstrende og lykkelig samfunn... et sted ute i ørkenen. Da har vi vært med på å bygge opp jødernes nye, gamle fedreland, da har vi knyttet et varig bånd mellom vårt eget folk og det israelske, skrev Arbeiderbladet.

Palestinerne

I en tid da det var knapphet på alt og da Nord-Norge skulle gjenoppbygges, sendte norsk arbeiderbevegelse 75 hus, en barnehage og et samfunnshus til Israel. Ikke bare én, men to ganger, for den første lasten gikk tapt under en skiffsbrann. Men det var «ingen mangel på trelast», forsikret boligdirektør Gunnar Øvergaard Jørgen til Arbeiderbladet.

Året etter var imidlertid trelastmangelen plutselig blitt påtrengende, da Norge ble bedt om å sende bygningmateriale for å hjelpe å huse de minst 600 000 palestiner som ble landflyktige som følge av staten Israels opprettelse.

Litt hjelp fikk riktignok de palestinske flyktningene fra Norge - i form av fisk de selv ikke ønsket og som hjelpeorganisasjonene heller ikke hadde bedt om. På den annen side hadde Norge for mye fisk, og den kunne dessuten sendes på norske skip.

Symbolisk markering av Weizman

Yasir Arafat ble i går tatt imot av Ezer Weizman i den israelske presidentens private villa.

CORDELIA EDVARDSON

Jerusalem

Weizmans gest overfor Arafat har betydelig symbolisk verdi når gjelder Israels forhold til Oslo, som man inntil for få år siden alltid

omtalte som en «terror-organisasjon».

Samtidig ble det i går meldt at Ariel Sharon har planer om å bygge ut en stor bosetning på Vestbredden og legge en ny jernbanelinje mellom Jerusalem og Tel Aviv gjennom deler av Vestbredden.

Arafats visitt hos den israelske presidenten i Caesarea skjedde på Weizmans initiativ og er den palestinske lederens første offisielle besøk i Israel.

Etter drapet på Yitzhak Rabin avla Arafat et hem-

melig kondolansebesøk hos statsministerens enke Leah, men denne gangen ble han hentet i Gaza av et helikopter fra det israelske forsvaret.

Det er kjent at Weizman er dypt urolig over Benjamin Netanyahu måte å forvalte fredsprosessen på.

– Jeg tror sterkt på verdien av personlige kontakter, sa Weizman. – Men vi må også legge konkrete forslag på bordet. Vi kan ikke bare si at det kommer til å ordne seg.

Det hadde ikke vært overraskende om Ariel Sharon,

ministeren for infrastruktur, sørget for at hans planer om å utbygge bosetningen Ariel og legge den nye høyhastighetsbanen gjennom deler av Vestbredden lekket ut i forbindelse med Arafats besøk hos Weizman.

Sharon, en dreven taktiker, er de jødiske nybyggernes viktigste våpendrager. Hans planer kan betraktes som en forsikring til dem som nå er opprørt over at til og med Israels president har gått i Arafats «lakkede land».